

Informatiefolder verrijkmateriaal varkens

Aanleiding: Varkens willen hun omgeving verkennen en wroeten

Het omwroeten van aarde, het zoeken naar voedsel en beddingmateriaal en een goedontwikkeld reukvermogen zijn typerende eigenschappen van het varken. Een varken spendeert dan ook 80% van de tijd dat het actief is aan het exploreren (onderzoeken) van zijn omgeving. Explorerend en foeragerend gedrag is aangeboren, varkens hebben hier al op jonge leeftijd behoefte aan. Tijdens dat exploreren wordt de omgeving nauwgezet in kaart gebracht door te ruiken, te proeven, te wroeten en te kauwen. Dit bevredigt de nieuwsgierige aard van het varken en geeft een gevoel van veiligheid. Uit onderzoek blijkt dat de drang naar exploratie zo sterk aanwezig is in het varken, dat het dit ook vertoont als er niets te onderzoeken valt of wanneer er onvoldoende voer aanwezig is. Hierdoor kan een varken dit exploratiegedrag bovenmatig veel op één voorwerp of op hokgenoten gaan uitleven. Bekende voorbeelden van dit laatste zijn staart-, oor- en flankbijten. Om te voorkomen dat varkens verwondingen veroorzaken aan hokgenoten, worden op vrijwel alle varkensbedrijven hun staarten gecoupeerd en wordt op een deel van de bedrijven de tanden geslepen. Binnen de EU is het routinematig couperen van staarten en het slijpen van hoektanden niet toegestaan. Dit betekent dat voor deze ingrepen worden toegepast, eerst geprobeerd moet worden zodanige voorzorgmaatregelen te treffen dat ze niet nodig zijn. Voorbeelden hiervan zijn zorgen voor een goed stalklimaat, voorkomen van competitie rond voer en water, een goede stalluchtkwaliteit, voersamenstelling en verrijking.

Verrijkmateriaal aanbieden

Om tegemoet te komen aan de exploratiebehoefte van het varken en om ongewenste gedragingen zoals staart- en oorbijten te voorkomen is het van belang dat hokverrijking wordt aangeboden. In de loop der jaren zijn er minimale eisen geformuleerd omtrent het verstrekken van verrijkmateriaal, die vervolgens zijn vastgelegd in het Besluit houders van dieren. Zo moeten alle varkens permanent kunnen beschikken over voldoende materiaal om te onderzoeken of mee te spelen. Het verstrekken van alleen een ketting als afleidingsmateriaal is niet voldoende en dus niet toegestaan. Een ketting mag alleen als verrijkmateriaal worden ingezet in combinatie met andere materialen. De meest gebruikelijke afleidingsmaterialen in de gangbare varkenshouderij zijn een ketting met bijtbal, een beweegbare PVC buis, een stuk touw of een stuk hout. Helaas bieden deze materialen het varken te weinig uitdaging waardoor varkens snel interesse erin verliezen. Hierdoor zijn ze alsnog geneigd om aan hokgenoten te wroeten en te bijten. En dat komt het welzijn van hokgenoten niet ten goede, daarnaast wordt de varkenshouder hier ook niet blij van.

Waarom moet verrijkmateriaal voor het varken voldoen?

Schoon en droog stro of andere geschikte vormen van ruwvoer (zoals hooi, gras, luzerne, alfalfa) kan volledig voorzien in de exploratiebehoefte van varkens. Onderzoek toont aan dat exploratief gedrag meer wordt vertoond als meer van dergelijk verrijkmateriaal verstrekt wordt. Om deze reden is in de BLK criteria voor varkens met 2 en 3 sterren een dikke laag stro voorgeschreven. Daar een dikke laag stro of ander substraat in reguliere varkenstallen tot verstoppingen in het mestafvoersysteem leidt, kan bij Beter Leven 1 ster voor andere methodes van verrijking gekozen worden. Dat geldt niet voor groepen van 40 of meer varkens, want dan is er een zodanig groot dicht vloeroppervlak dat stro of vergelijkbaar substraat wel zonder problemen voor de mestafvoer verstrekt kan worden.

Onderzoek toont aan dat er een aantal criteria zijn die het succes van verrijkmateriaal bepalen. Zo moet in optimaal verrijkmateriaal kunnen worden gewroet en gebeten. Ook moet het eetbare onderdelen bevatten en afbreekbaar zijn zodat het in kleinere stukken uiteen kan vallen. Daarnaast is het vernieuwende aspect van het materiaal van groot belang. Vernieuwend betekent in dit geval dat het verrijkmateriaal wekelijks wordt verversd of vervangen door iets anders. En tot slot vinden varkens het fijn als ze *samen* met het materiaal bezig kunnen zijn.

Informatiefolder verrijkmateriaal varkens

Verrijkmateriaal onder het Beter Leven keurmerk

Om het dierenwelzijn in de varkenssector te verbeteren heeft de Dierenbescherming voor het Beter Leven keurmerk criteria geformuleerd met betrekking tot verrijkmateriaal. Deze criteria zijn gebaseerd op een aanbeveling van de Europese Commissie van maart 2016 en van een daarbij horend werkdocument met aanbevelingen om staart couperen terug te dringen tot die gevallen waarin het niet lukt problemen met staartbijten te voorkomen. Verrijkmaterialen, die binnen 1 ster van het Beter Leven Keurmerk passen, moeten aan alle karakteristieken vermeld in Tabel 1 voldoen.

Tabel 1: Karakteristieken verrijking varkens binnen het Beter Leven keurmerk

	Karakteristieken	Omschrijving
1	Eetbaar	Zo dat varkens ze kunnen eten, met enig voedingsvoordeel (bijv. hout of kunststof heeft geen voedingsvoordeel en is dus niet 'eetbaar'); Verrijkmateriaal met een voedingsvoordeel is eerder blijvend interessant voor varkens omdat dit zowel de motivatie om te foerageren als de nieuwsgierigheid van varkens stimuleert;
2	Kauwbaar	Zo dat varkens er op kunnen bijten en het verrijkmateriaal hiermee kunnen veranderen
3	Onderzoekbaar	Zo dat varkens ze kunnen onderzoeken door erin te wroeten
4	Manipuleerbaar	Zo dat varkens hun plaats, voorkomen en structuur kunnen veranderen

Naast bovengenoemde karakteristieken moeten de verrijkmaterialen op een zodanige wijze worden verstrekt dat zij:

1. *Van blijvende interesse zijn*

Er moet blijvende interesse in het object zijn, zodat dieren hun exploratiegedrag niet gaan uiten op hokgenoten maar het materiaal regelmatig blijven onderzoeken. Indien varkens blijven bijten en kauwen op gedeeltes van het verblijf en/of eigen uitwerpselen, is dit een teken dat er iets ontbreekt aan het huidige verrijkmateriaal. Het materiaal moedigt het exploratiegedrag van varkens aan, is eetbaar en wordt regelmatig vervangen of aangevuld.

2. *Toegankelijk zijn voor orale manipulatie*

Het materiaal moet permanent aanwezig zijn en varkens moeten er op zo'n manier bij kunnen dat ze met hun bek ermee kunnen spelen.

3. *In voldoende hoeveelheid worden verstrekt*

Onderzoek toont aan dat wanneer het aantal varkens dat toegang heeft tot het verrijkmateriaal vergroot wordt, de hoeveelheid exploratief gedrag bij alle varkens hoger wordt. Dit komt doordat varkens zoveel mogelijk gedrag willen synchroniseren. Onvoldoende verrijkmateriaal zorgt voor onderlinge competitie, wat leidt tot agressie. Daarom moet er voldoende materiaal worden verstrekt voor alle varkens in een hok.

4. *Schoon en hygiënisch zijn*

Indien verrijkmateriaal besmeurd is met uitwerpselen, kunnen ze niet meer voldoen aan de behoeftes van varkens en verliezen de dieren hun interesse. Daarnaast zijn besmeurde materialen niet meer veilig voor varkens om te gebruiken omdat het ziektes kan veroorzaken.

Negen voorbeeld van verrijkmaterialen

Met het vorenstaande in gedachten, worden hieronder zeven materialen besproken die afzonderlijk of in combinatie zouden kunnen voldoen aan de vereisten van het Beter Leven keurmerk met 1 ster.

Informatiefolder verrijkmateriaal varkens

Tabel 2. Verrijkmaterialen en in hoeverre ze aan de karakteristieken voldoen¹

	Eetbaar	Kauwbaar	Onderzoekbaar	Manipuleerbaar
1. Strobriket	✓	✓	✓	✓
2. Stroruif	✓	✓	✓	✓
3. Stroswing	✓	✓	✓	✓
4. CCM ¹	✓	✓	✓	✓
5. Snijmaïs ¹	✓	✓	✓	✓
6. Handmatig stro ¹	✓	✓	✓	✓
7. Gepelleteerd ruwvoer bij roostervloer ¹	✓	✓	✓	✓
8. Touw		✓	✓	✓
9. Houten knabbelpaal		✓	✓	✓

¹ Indien een 'eetbaar' verrijkmateriaal niet permanent aanwezig is, moet er een aanvullend permanent verrijkmateriaal aanwezig zijn die minimaal aan de karakteristieken 'kauwbaar', 'onderzoekbaar' en 'manipuleerbaar' voldoet. Dit permanente verrijkmateriaal hoeft dan niet aan de karakteristiek 'eetbaar' te voldoen.

1. Strokoker met briket

Een strobriket bestaat uit met melasse samengeperst stro, die in een strokoker wordt geplaatst. De strokoker is gemaakt van dikwandig kunststof of roestvrijstaal en wordt bevestigd aan de wand of hokafscheiding. Een metalen strip aan de onderzijde van de strokoker voorkomt dat de briket uit de koker valt.

Deze metalen strip kan op verschillende hoogten worden afgesteld zodat de hoeveelheid stro die onder uit de koker steekt te regelen is. De varkens kunnen aan de onderzijde van de koker met hun wroetschijf de strobriket omhoogduwen en ronddraaien waardoor de briket geleidelijk afbrokkelt. De strokoker dient permanent gevuld te zijn. Voor optimaal effect dient de strokoker voor vleesvarkens op een hoogte van ± 45cm boven het dichte gedeelte van de vloer geplaatst te worden en dient de metalen strip zo te worden afgesteld dat 1.5 á 2 cm strobriket onder de koker uitsteekt. Zo behaalt het varken voldoende 'beloning' uit zijn wroetpogingen wat zal leiden tot meer wroetgedrag. Bij het plaatsen van de briket in de koker is het van belang dat deze met de persrichting naar beneden wordt geplaatst. Als de strokoker op hiervoor genoemde manier wordt afgesteld, komt het verbruik neer op 1.5 á 2 strobriketten van 1.5kg per hok (8 tot 18 dieren) per ronde. De strokoker met briket wordt door de betrokken varkenshouders gezien als een robuust en onverwoestbaar systeem dat weinig arbeid met zich mee brengt.

Aanbevolen wordt de strokoker boven de dichte vloer te hangen. Als hij toch boven de roostervloer wordt gehangen, dan is het zaak er een stuk dichte ondergrond onder te maken, bijvoorbeeld met een plaat op de roostervloer, zodat stro dat de varkens van de briket los hebben gekregen niet gelijk de put in valt, en de varkens in de gelegenheid zijn het stro te manipuleren en op te eten.

De strokoker met briket is een vorm van hokverrijking die ervoor zorgt dat varkens kunnen manipuleren, onderzoeken en kauwen. Doordat de varkens de afgebrokkelde stukken briket opeten

Informatiefolder verrijkmateriaal varkens

(eetbaar), vindt er positieve stimulering plaats waardoor ze opnieuw in de koker zullen wroeten. Hiermee kan de strokoker met briket voldoen aan alle criteria (karakteristieken en de verstrekkingwijze) gesteld voor Beter Leven keurmerk varkens met 1 ster.

Of de specifieke, eigen uitvoering van dit verrijkmateriaal op een individueel varkenshouderijbedrijf voldoet is ter beoordeling aan de BLK controleur (van de Certificatie Instelling) die het verrijkmateriaal in de stal controleert.

2. *Storuif*

Een storuif bevat een voorraad vezelrijk organisch materiaal dat door openingen naar buiten getrokken kan worden door de varkens. Een storuif kan in de exploratiebehoefte van het varken voorzien. Het is van belang dat de ruif boven het dichte vloeroppervlak wordt gehangen en voorzien is van los stro. Diverse voorwerpen kunnen gebruikt worden als storuif, we behandelen er hier twee; een aardappelmand en een pvc-buis met gaten.

Uitvoering 1.

Als een aardappelmand met een handvat bevestigd wordt aan de wand of hokafscheiding kan deze gebruikt worden als storuif. Door de ruif aan een ijzeren stang met meerdere gaten te monteren is het mogelijk om de hoogte van de ruif aan te passen aan de grootte van de varkens. De ruif wordt in de eerste drie weken na opleg van de vleesvarkens op een hoogte van 65-70cm gehangen. Na deze periode wordt de ruif iets hoger gehangen (maximaal 1 meter hoog). De effectiviteit van dit

verrijkmateriaal wordt mede bepaald door de grootte van de mazen van de ruif. Bij een maasgrootte van 2cm breed en 5 á 7cm hoog wordt gehakseld stro met een lengte van ± 10 cm aangeraden om verstopping van de ruif en onnodige vermorsing te voorkomen. Het is van belang dat de ruif dagelijks een volle hand stro bevat (een volle hand geeft 11 varkens 1 gram per dier per dag) zodat alle dieren in het hok een kans krijgen om wat stro uit de ruif te halen.

Uitvoering 2.

Een cilindervormige pvc-buis met gaten in de zijkant en aan de onderzijde afgesloten, kan dienst doen als storuif als deze verticaal wordt opgehangen. De ruif wordt aan kettingen boven de dichte vloer opgehangen op een hoogte van ± 23 cm (onderkant buis tot vloer) zodat de ruif vrij kan bewegen. Als de ruif helemaal gevuld is hoeft deze slechts 3 keer per ronde bijgevuld te worden. Het verbruik voor een hok met 11 vleesvarkens komt dan neer op 2 tot 2.5 kg stro per ronde.

Aanbevolen wordt de storuif boven de dichte vloer te hangen. Als hij toch boven de roostervloer wordt gehangen, dan is het zaak er een stuk dichte ondergrond onder te maken. Dit kan bijvoorbeeld met een plaat op de roostervloer, zodat stro dat de varkens uit de ruif hebben getrokken niet gelijk de put in valt, en de varkens in de gelegenheid zijn het stro te manipuleren en op te eten.

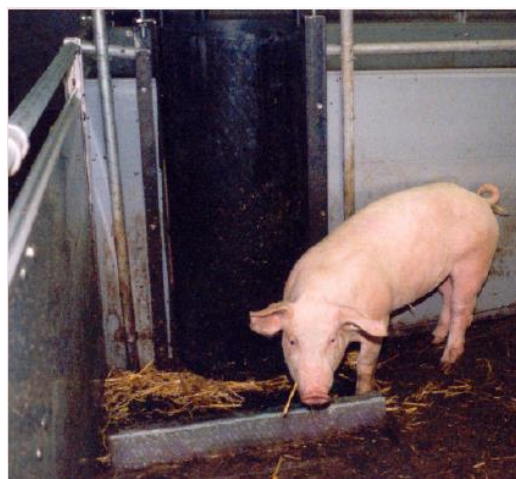
Informatiefolder verrijkmateriaal varkens

Beide typen stroruiven kunnen voldoen aan de criteria (karakteristieken eetbaar, kauwbaar, onderzoekbaar en manipuleerbaar en de verstrekkingwijze) . voor Beter Leven keurmerk varkens met 1 ster.

Of de specifieke, eigen uitvoering van dit verrijkmateriaal op een individueel varkenshouderijbedrijf voldoet is ter beoordeling aan de BLk controleur (van de Certificatie Instelling) die het verrijkmateriaal in de stal controleert.

3. *Stroswing*

Een stroswing is een dikke kunststofbuis gemonteerd in een hokafscheiding. Deze buis kan richting twee aangrenzende hokken bewegen. De buis dient regelmatig, of bij voorkeur automatisch gevuld te worden met stro van bovenaf. Varkens kunnen het stro uit de buis krijgen door aan de onderkant te wroeten en zo de buis te laten slingeren. Op deze manier worden kleine hoeveelheden stro verstrekt. De stroswing kan in hoogte worden versteld waardoor het stro makkelijker of juist moeilijker uit de buis gehaald kan worden. Een voordeel van een stroswing is dat het interactie stimuleert met soortgelegen in aangrenzende hokken.

Een stroswing kan voldoen aan de criteria (karakteristieken eetbaar, kauwbaar, onderzoekbaar en manipuleerbaar en verstrekkingwijze) voor Beter Leven keurmerk varkens met 1 ster. Of de uitvoering op een varkenshouderijbedrijf voldoet is ter beoordeling aan de BLk controleur (van de Certificatie Instelling) die het verrijkmateriaal in de stal controleert.

4. *Handmatige verstrekking van Corn Cob Mix (CCM)*

Het handmatig verstrekken van ruwvoer, in casu Corn Cob Mix (CCM) kan een bijdrage leveren aan de natuurlijke exploratiebehoefte van het varken. Door de CCM te verspreiden over het dichte vloeroppervlak, worden de voedselzoekende gedragingen van het varken gestimuleerd. Tevens biedt het de mogelijkheid om als groep gezamenlijk te kunnen foerageren.

In een groep van 11 vleesvarkens dient minimaal 0.5kg CCM te worden verspreid over de dichte vloer. In de eerste 6 weken na opleg dient dit tweemaal daags te gebeuren, hierna kan dit worden teruggebracht naar eenmaal per dag. Als de CCM op een vast tijdstip wordt verstrekt zullen de varkens het moment van toediening gaan herkennen waardoor er een duidelijk 'speelkwartiertje' ontstaat.

Een bijkomstig voordeel van deze methode kan zijn, dat zieke of anderszins afwijkende varkens in een eerder stadium kunnen worden waargenomen, doordat deze dieren mogelijk in mindere mate reageren op de verstrekking van CCM. De verstrekking van CCM kan ook via een automatisch voerverstrekkingssysteem waarbij de CCM met een valpijp op het dichte vloerdeel wordt gestort.

Informatiefolder verrijkmateriaal varkens

Deze methode van hokverrijking biedt de varkens iets dat eetbaar, kauwbaar, onderzoekbaar en manipuleerbaar is. Echter is dit materiaal niet permanent aanwezig. Daarom wordt bij los strooien van verrijkmateriaal zoals CCM binnen BLk gesteld dat het minimaal dagelijks ververst moet worden en dat er daarnaast minimaal 1 vorm van permanent verrijkmateriaal aanwezig moet zijn. Deze permanente vorm van verrijking moet minstens kauwbaar, onderzoekbaar en manipuleerbaar zijn.

Het handmatig voeren van CCM in combinatie met een permanent verrijkmateriaal (hoeft niet eetbaar te zijn) kan voldoen aan de criteria (karakteristieken eetbaar, kauwbaar, onderzoekbaar en manipuleerbaar en verstrekkingwijze) voor Beter Leven keurmerk varkens met 1 ster.

Of de specifieke, eigen uitvoering van dit verrijkmateriaal op een individueel varkenshouderijbedrijf voldoet is ter beoordeling aan de BLk controleur (van de Certificatie Instelling) die het verrijkmateriaal in de stal controleert.

5. Handmatige verstrekking van snijmais

Uit onderzoek uitgevoerd door VIC Sterksel blijkt dat ook snijmais kan voldoen als eetbaar verrijkmateriaal. Hiervoor dient minimaal 0,17 gram per dier per dag gegeven te worden bij opleg, oplopend tot minimaal 0,5 gram per varken per dag vlak voor afleveren. Voor het Beter Leven keurmerk varkens 1 ster komt snijmais in aanmerking om aangeboden te worden als verrijking. Als er niet permanent maar dagelijks een kleine hoeveelheid snijmais wordt verstrekt zal dit net als bij CCM en stro en luzerne (zie hierna) in combinatie met een permanente vorm van verrijking. De hoeveelheid snijmais kan opgebouwd worden volgens het onderstaande schema.

Gemiddeld gewicht varkens (kg)	Aantal kg snijmais per dier
≤ 30	0,17
30 - 50	0,26
50 - 80	0,38
80 - 100	0,46
≥ 110	0,50

Of de specifieke, eigen uitvoering van dit verrijkmateriaal op een individueel varkenshouderijbedrijf voldoet is ter beoordeling aan de BLk controleur (van de Certificatie Instelling) die het verrijkmateriaal in de stal controleert.

Informatiefolder verrijkmateriaal varkens

6. Handmatige verstrekking van ruwvoer (stro of luzerne)

Dagelijkse verstrekking van een portie stro of luzerne, biedt varkens de mogelijkheid om gezamenlijk te wroeten en te foerageren. Er kan ook gebruik worden gemaakt van bijv. gehakseld stro met een lengte die kan variëren van 3 tot 10cm. Het ruwvoer wordt handmatig verspreid over de dichte vloer. Om er zeker van te zijn dat de varkens in voldoende mate exploratief gedrag kunnen vertonen is een minimale verstrekking van 1 gram per dier per dag nodig. Dit komt overeen met een volle hand ruwvoer per dag voor een hok met 11 varkens. Doordat het ruwvoer eens per dag wordt aangeboden blijft het de nieuwsgierigheid van de varkens wekken wat leidt tot een actieve reactie van de varkens. Ook hierbij geldt dat zieke of afwijkende varkens mogelijk eerder opvallen doordat ze minder reageren op de stroverstrekking.

Stro en luzerne is uitermate geschikt als wroetmateriaal en biedt de varkens de mogelijkheid om het al kauwend te vermalen tot kleinere stukken waarna het zal worden opgegeten. Door elke dag een nieuwe portie aan te bieden behoudt deze methode een vernieuwend aspect. Stro en luzerne is eetbaar, kauwbaar, onderzoekbaar en manipuleerbaar. Echter is dit materiaal net als CCM niet permanent aanwezig. Daarom voldoet de handmatige verstrekking van stro of luzerne alleen in combinatie met minimaal 1 andere vorm van permanente verrijkmateriaal aanwezig moet zijn. Deze permanente vorm van verrijking moet minstens kauwbaar, onderzoekbaar en manipuleerbaar zijn.

Het handmatig voeren van ruwvoer in combinatie met een permanent verrijkmateriaal (hoeft niet eetbaar te zijn) kan voldoen aan de criteria (karakteristieken eetbaar, kauwbaar, onderzoekbaar en manipuleerbaar en verstrekkingwijze) voor Beter Leven keurmerk varkens met 1 ster.

7. Gepelleteerd ruwvoer bij roostervloer

Bij een volledige roostervloer, zoals dat onder Beter Leven 1 ster voor mag komen in de kraamstal en onder Beter Leven nog tot 2025 is toegestaan bij gespeende biggen, is handmatige verstrekking van los ruwvoer mogelijk problematisch omdat het in de mestput terecht komt. Een oplossing hiervoor is gepelleteerd ruwvoer waarbij de pellets groter zijn dan de spleetbreedte van de roostervloer. Grote pellets ruwvoer voldoen aan de karakteristieken eetbaar, kauwbaar, onderzoekbaar en manipuleerbaar maar zijn niet permanent aanwezig. Daarom moet het, net als los ruwvoer, in combinatie met een permanent aanwezig afleidingsmateriaal gecombineerd worden dat ten minste kauwbaar, onderzoekbaar en manipuleerbaar is.

Of de specifieke, eigen uitvoering van dit verrijkmateriaal op een individueel varkenshouderijbedrijf voldoet is ter beoordeling aan de BLk controleur (van de Certificatie Instelling) die het verrijkmateriaal in de stal controleert.

Informatiefolder verrijkmateriaal varkens

8. Touw

Een stuk touw, gemaakt van natuurlijke materialen zoals sisal, hennep, katoen of manilla kan de kauw- en wroetgedragingen van het varken bevorderen. Bij het uitzoeken van geschikt touw zijn de dikte, lengte en vorm van belang omdat deze de sterkte en aantrekkelijkheid van het touw bepalen. Het touw dient vrij te zijn van knopen omdat deze het bijten en kauwen kunnen belemmeren.

In de praktijk blijkt een stuk scheepstouw van ca. 5 cm dik geschikt. Het touw kan aan de hokafscheiding, boven de dichte vloer, worden bevestigd door middel van een knoop of vastgezet worden met klemmen. Het scheepstouw gaat ongeveer anderhalve ronde mee waarna deze verlengd of vervangen moet worden. Sommige varkenshouders adviseren echter om de touwen elke ronde te vervangen uit hygiënisch oogpunt.

Over het algemeen lijkt touw een geschikt verrijkmateriaal wanneer het gemaakt is van natuurlijk materiaal en een zekere dikte heeft waardoor het niet te snel slijt. Touw voldoet echter alleen aan de criteria kauwbaar en manipuleerbaar, maar niet aan de criteria eetbaar en onderzoekbaar. Als het touw tot op de grond ligt, is het ook onderzoekbaar. Voor Beter Leven keurmerk varkens met 1 ster voldoet het voorzien van touw alleen in combinatie met minimaal 1 andere vorm van verrijkmateriaal dat minimaal eetbaar is. Touw voldoet bijvoorbeeld in combinatie met het handmatig verstrekken van CCM of ruwvoer als luzerne of stro.

Of de specifieke, eigen uitvoering van dit verrijkmateriaal op een individueel varkenshouderijbedrijf voldoet is ter beoordeling aan de BLk controleur (van de Certificatie Instelling) die het verrijkmateriaal in de stal controleert.

9. Houten knabbelpaal

Een onbewerkte houten paal, balk, stam of tak kan gebruikt worden als knabbelpaal. Omdat de varkens in het hout moeten kunnen bijten worden zachte houtsoorten als vurenhout of kastanjehout aangeraden. Hardhout gaat wellicht langer mee maar is onvoldoende kauwbaar en manipuleerbaar. De knabbelpaal kan in het hok worden gelegd zodat de varkens op het hout kunnen kauwen en er aan kunnen wroeten. Om te voorkomen dat de knabbelpaal op de mestplek terecht komt, is het raadzaam om de paal met een ketting aan de hokafscheiding te bevestigen. Het verslepen van het hout op zich kan gezien kunnen worden als extra verrijkingselement.

Het verbruik van de knabbelpaal is afhankelijk van het type hout, de diameter en de versheid van het hout. Vers hout is smakelijker dan gedroogd hout en gaat dan ook minder lang mee. Het wordt geadviseerd om bij aanvang van een nieuwe ronde de knabbelpalen te vervangen voor optimale hygiëne.

Informatiefolder verrijkmateriaal varkens

Een knabbelpaal verticaal in een houder aan de hokafscheiding is kauwbaar. Dat is afzonderlijk niet voldoende voor het Beter Leven kenmerk met 1 ster omdat het verrijkmateriaal hiervoor ook eetbaar, onderzoekbaar en manipuleerbaar moet zijn. Een los hangende of op de grond liggende paal is ook onderzoekbaar en manipuleerbaar. Voor Beter Leven keurmerk varkens met 1 ster voldoen het voorzien van een los hangende of op de grond liggende knabbelpaal alleen in combinatie met minimaal 1 andere vorm van verrijkmateriaal dat minimaal eetbaar is. Een knabbelpaal voldoet bijvoorbeeld in combinatie met het handmatig verstrekken van CCM of ruwvoer als luzerne of stro.

Of de specifieke, eigen uitvoering van dit verrijkmateriaal op een individueel varkenshouderijbedrijf voldoet is ter beoordeling aan de BLk controleur (van de Certificatie Instelling) die het verrijkmateriaal in de stal controleert.

Eetbaar verrijkmateriaal op roostervloeren

Bij een volledige roostervloer (dit kan binnen BLk nog voorkomen bij gespeende biggen en bij zeugen in voerligboxen met uitloop tot 2025, of in de dekstal) kan het lastiger zijn om eetbaar verrijkmateriaal te verstrekken. Hiervoor zijn de volgende oplossingen mogelijk.

Als de zeugen vast staan in ligboxen (in de dekstal of in het kraamhok) mag het eetbare verrijkmateriaal in de trog/voerbak worden gevoerd. De verrijking moet niet tegelijkertijd met het voer gegeven worden, omdat het dan geen verrijkingfunctie meer heeft maar onderdeel van het voer uitmaakt.

Voor zeugen in ligboxen met uitloop kan het verrijkmateriaal op de dichte vloer worden verstrekt in de boxen.

Een alternatief, dat ook geldt voor gespeende biggen op volledig roostervloer, is het op of boven de roostervloer aanbieden van verrijkmateriaal. Dit kan op twee manieren.

1. Een eerste optie is het gebruik van een strokoker of stroruif. In dit geval dient er een stuk dichte ondergrond onder de ruif of koker te worden gemaakt, bijvoorbeeld met een plaat op de roostervloer. Hierdoor valt stro dat de varkens los hebben gekregen niet gelijk de put in en zijn de varkens in de gelegenheid het stro te manipuleren en op te eten.
2. Een tweede optie is het verstrekken van pellets ruwvoer op de roostervloer, waarbij de pellets groter zijn dan de spleetbreedte van de roostervloer. Zie voor meer informatie over deze pellets punt 7. 'Gepelleteerd ruwvoer bij roostervloer' in deze folder.

Of de specifieke, eigen uitvoering van dit verrijkmateriaal op een individueel varkenshouderijbedrijf voldoet is ter beoordeling aan de BLk controleur (van de Certificatie Instelling) die het verrijkmateriaal in de stal controleert.

Disclaimer

In deze folder worden voorbeelden genoemd van verrijkmateriaal die afhankelijk van hun uitvoering mogelijk aan de BLk criteria voldoen. Aan deze folder kunnen geen rechten worden ontleend, beoordeling van een concrete toepassing van in deze folder vermeld verrijkmateriaal wordt uitgevoerd door de controleur van de Certificatie Instelling die de BLk controle op het individuele bedrijf uitvoert en wordt al dan niet goedgekeurd door de instelling die de certificering van BLk bedrijven verzorgt..

Informatiefolder verrijkingsmateriaal varkens

Stichting
Beter Leven
keurmerk

Deze folder is gebaseerd op informatie verkregen uit een onderzoek uitgevoerd door VIC Sterksel in opdracht van de Dierenbescherming, de 'Lijst met beoordeling verrijkingsmaterialen voor varkens behorende bij Maatlat Duurzame Veehouderij', en 'de aanbevelingen en het Werkdocument van de diensten van de Europese Commissie van maart 2016 inzake beste praktijken met het oog op het voorkómen van het couperen van staarten als routinemaatregel en het verstrekken van afleidingsmateriaal aan varkens'.